

Sammanfattning av samrådsunderlag, Cementa Slite november 2016

Detta dokument är en sammanfattning av det kompletta samrådsunderlaget som finns på www.cementa.se.

Inledning

Cementa är ett av Sveriges största byggmaterialföretag och bedriver fabrik- och täktverksamhet i Slite i syfte att producera bindemedlet cement för användning i betong. Råvaran till cement är kalksten som idag bryts i två täkter i Sliteområdet, se översiktskarta i bilaga 1.

Cementa avser att ansöka om tillstånd för fortsatt täktverksamhet i de två befintliga täkterna Västra brottet och File hajdar-täkten på fastigheten Othem Österby 1:229 i Slite, Region Gotland. Cementa avser också att ansöka om tillstånd för att det vatten som leds bort från täkten ska kunna nyttjas för allmänt dricksvattenändamål. Tillståndsgivande myndighet är mark- och miljödomstolen.

Figur 1. Översiktskarta över Cementas verksamhet i Slite.

Bakgrund

Behovet av cement och betong i samhället

Den kalkstensfyndighet som finns i Slite på Gotland spelar idag – och kommer under minst ett sekel framåt – behöva spela en avgörande roll för cementförsörjningen i Sverige. I förlängningen garanterar den fortsatt tillgång på en nyckelkomponent i det svenska betongbyggandet.

Betong består av krossad sten och grus som med hjälp av cement och vatten binds samman till betong. Det är cement som är bindemedlet, "limmet", i betongen. Kalksten är huvudråvaran i cement.

Årligen används 30 miljarder ton betong runtom i världen för att bygga bostäder, säkerställa trygg vattenförsörjning och avloppshantering, skapa stommen i energiförsörjningen och bidra till fungerande infrastruktur. I Sverige ska det fram till 2025 byggas 700 000 nya bostäder, utöver stora planerade infrastrukturprojekt. Betong och cement är nödvändigt för att detta ska vara genomförbart.

Cementproduktion är en mycket långsiktig verksamhet sett till de investeringar och den produktionskapacitet som byggts upp. Då är det viktigt att veta att råmaterialtillgången är säkrad. Skälen till att fortsätta bryta kalksten just här är flera. Närheten till cementfabriken är en förutsättning: korta transportvägar för frakt av stenmassor är nödvändigt av både miljömässiga och ekonomiska skäl. Täkten har redan en etablerad infrastruktur på plats. Alternativet skulle vara att ta nya stora områden i anspråk. Dessutom är marken som Cementa en gång förvärvade särskilt lämplig till cementproduktion tack vare stenens goda kvalitet.

Ansökningsprocessen

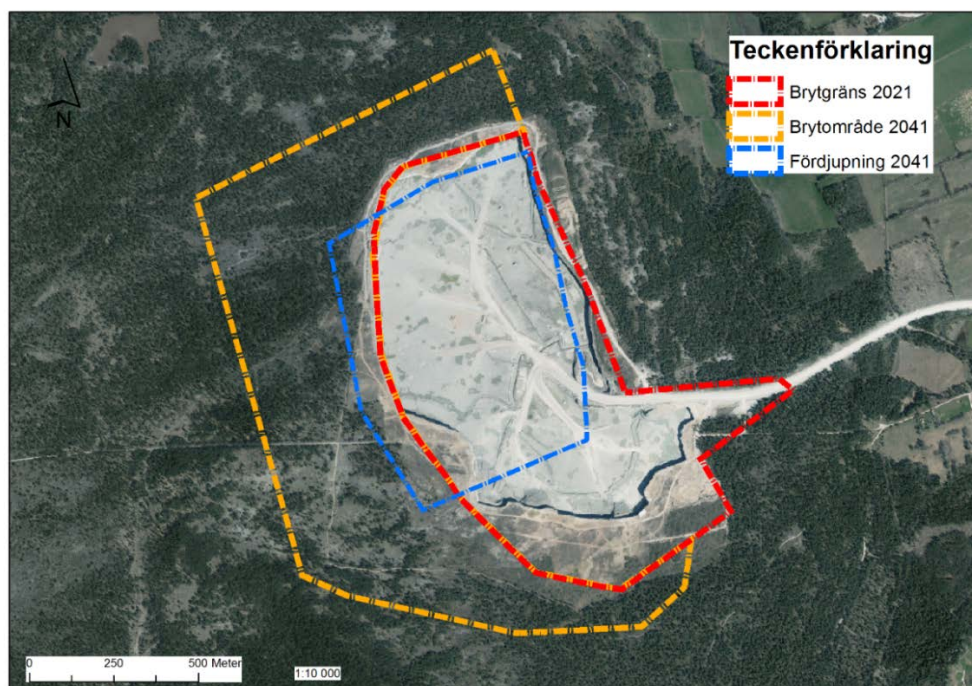
Ansökan ska bland annat innehålla en teknisk beskrivning och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). I arbetet med en MKB ingår samråd för både myndigheter och allmänhet.

Ansökningshandlingarna går även ut på remiss till berörda myndigheter och övriga. Detta meddelas via annons i dagstidningar och på Cementas hemsida.

Beskrivning av planerad verksamhet

Vid File hajdar planerar Cementa för fortsatt brytning av kalk ned till + 20 m.ö.h. och brytning av märgelsten inom ett fördjupat område ned till ca + 5 m.ö.h. I Västra brottet planeras brytning av märgelsten ned till – 26 m.ö.h. (samma brytdjup som pågående verksamhet). Planerna presenteras i figur 2 och 3.

Cementa avser även fortsättningsvis att ansöka om ett sammanlagt uttag om maximalt 3,8 miljoner ton råsten per år i Västra brottet och File hajdar-täkten, vilket motsvarar behovet för cementfabriken vid full produktion. Brytningstiden för den planerade verksamheten är 20 år. Ansökan omfattar ett mindre uttag i Västra brottet, som är i ett slutskede och kommer att avslutas, och ett på sikt större uttag vid File hajdar.

Figur 2. Planerad utvidgning av File hajdar-täkten.

Figur3. Planerad utvidgning av Västra brottet.

Bedömd omgivningspåverkan

Grundvatten

Grundvattennivåerna runt täkterna kommer att påverkas genom framflyttade lägen för brytfronterna och en ökad bortledning av vatten från täkterna. Förändringen av grundvattennivåer och trycknivåer i de djupa vattenförande lagren vid framtida brytning kommer att utredas. Särskilt viktiga objekt att studera är regionens uttagsbrunnar vid Dyhagen i Othems vattenskyddsområde, enskilda brunnar, samt Natura 2000-områden och naturreservat söder om File hajdar-täkten. Cementa planerar som skyddsåtgärd att tillhandahålla ett dricksvattenmagasin som kan fungera som stöd till Region Gotlands dricksvattenförsörjning i Slite.

Ytvatten

Den framtida täktverksamheten ger av flera anledningar upphov till förändrad vattenhantering jämfört med nuläget. De huvudsakliga förändringarna handlar om att länshållningsvattnet från täkterna avses att kunna användas som dricksvatten och som processvatten till cementfabriken, vilket kommer att innebära förändrade flöden i de omkringliggande vattendragen.

Påverkan på människor och natur

Västra brottet

Naturmiljön inom det område som ansökan avser i Västra brottet utgörs av mark som redan idag är starkt påverkad av kalkstensindustrin. En utvidgad kalkstensbrytning i detta område bedöms inte medföra någon mätbar påverkan på naturmiljöer eller biologisk mångfald. De miljöer som alls håller ett visst naturvärde inom det aktuella området är några tillfälliga vattensamlingar. Det är miljöer som enkelt kan tillskapas på olika platser både inom pågående täktområde och på efterbehandlad mark.

File hajdar-täkten

Då naturmiljöerna inom ansökningsområdet helt kommer att försvinna innebär det en förlust av naturtyper, naturvärden och artförekomster. Det är av stor vikt att åtgärder vidtas för att eliminera eventuell påverkan på intilliggande mark vid en förändrad markhydrologi.

Den planerade utökningen kommer inte att ta någon skyddad mark (Natura 2000, naturreservat, biotopskydd, naturvårdsavtal) i anspråk. Generellt är naturmiljöerna i området av sådan art så att påverkan utanför själva den mark som tas i anspråk är liten eller försumbar.

Vad gäller artförekomster så kommer merparten av dessa att försvinna i utökningsområdet. Ett fåtal kommer att flytta på sig och hitta livsmiljöer på annat håll, främst fåglar. Merparten av arterna kommer dock att försvinna. För vissa arterna utgör det aktuella området en viktigare plats än för andra, till exempel väddnätfjäril.

Rekreation och friluftsliv

Utökningen av Västra brottet sker i ett område som allmänheten inte har tillgång till idag. Utsiktspunkten från väg 147 kommer även i fortsättningen att erbjuda en intressant utblick över täkten. Den utvidgade täktverksamheten väntas endast innebära en liten begränsning för friluftslivet. Slite golfklubbs golfbana bedöms inte påverkas.

Utsläpp till luft

Vid sökt verksamhet kommer utsläppen till luft relaterade till täktverksamheten att vara av samma karaktär som i nuläget. Antalet transporter kan på sikt komma att öka, men dessa sker på relativt långt avstånd från bostäder. Damning från täktverksamheten är inte i nuläget ett problem för boende i omgivningarna och bedöms inte heller vara det vid sökt verksamhet.

Sprängningar

Täktverksamheten ger upphov till vibrationer och luftstöt våg till följd av sprängningar och den sökta verksamheten innebär förändringar jämfört med idag. Påverkan kommer att förskjutas i huvudsak västerut i båda täkterna. För File hajdar innebär det att avståndet från bostadshus till sprängningarna kommer att öka. Sprängningarna i Västra brottet kommer att upphöra inom den sökta perioden.

Buller

Täktverksamheten ger upphov till buller från i huvudsak lastmaskiner, transportfordon (truckar), borrningsaggregat och skutknackning. En utredning av den eventuellt förändrade bullersituationen till följd av täktverksamheten och ändrade transporter kommer att genomföras.

Kulturmiljö

Den kulturhistoriska utredningen har visat att det inom ansökt område finns spår av kalkstensbrytning från första hälften av 1900-talet i form av tre provgroppar och en mindre täkt. Några övriga kulturhistoriska lämningar eller fornlämningar finns inte, varför påverkan på kulturmiljön bedöms som ringa, närmast försumbar.

Efterbehandling och kompensationsåtgärder

Planen är att Västra brottet ska avslutas. Nu när slutskedet med efterbehandlingen närmar sig kommer det tas fram en mer konkret och handlingsinriktad efterbehandlingsplan för hur området ska gestaltas och vilka naturtyper som ska skapas. Ambitionen är ett område med plats för olika friluftaktiviteter och en ökad biologisk mångfald med målbilder hämtade från närområdet. Även täkten på File hajdar kommer på sikt att efterbehandlas. Här är ambitionen att skapa så bra förutsättningar som möjligt för biologisk mångfald och i första hand med sådana naturtyper som går förlorade på platsen.

Kontroll

I ansökan kommer ett förslag till kontrollprogram för verksamheten att ingå. Detta kommer att beskriva de mätningar och andra åtgärder som ska säkerställa att verksamheten följer lagar och regler samt de särskilda villkor som meddelats i tillståndet.

Utförda och planerade utredningar

Mark- och vattenförhållanden

Då täktverksamhet har bedrivits under lång tid i området har det utförts ett flertal geologiska, hydrologiska och hydrogeologiska utredningar under årens lopp. CEMENTA har även låtit utföra kompletterande undersökningar för att klargöra påverkan ifrån den planerade verksamheten .

Naturmiljö och arter

Som ett kunskapsunderlag för täktansökan har områdets biologiska mångfald och naturvärde kartlagts genom en rad inventeringar:

Naturvårdsarter: Förekomst av naturvårdsarter har kartlagts genom detaljerade inventeringar i fält. I den här inventeringen innefattas rödlistade arter, fridlysta arter och signalarter i begreppet naturvårdsarter.

Väddnätfjäril: Väddnätfjäril inventerades separat. Planen är att fortsätta följa väddnätfjärilens förekomst inom riksintresset för naturvård under flera år, parallellt med tillståndprocessen.

Nipsippa: Cementsa har sedan 2007 låtit studera artens ekologi i ett större forskningsprojekt som omfattat litteraturstudier, artens livscykel och livsbetingelser samt populationsstärkande åtgärder.

Inventeringar av beståndet gjordes av Gotlands Botaniska Förening 2004 och Länsstyrelsen gjorde kompletterande inventeringar 2015. *Fåglar:* Fågellivet i området har kartlagts genom att området besökts vid olika tillfällen spritt över häckningssäsongen.

Naturtyper: En naturtypskartering har utförts och definierats enligt Naturvårdsverkets vägledningar.

Kulturmiljö och fornlämningar

Arendus AB har på uppdrag av Cementsa genomfört en kulturhistorisk utredning inom hela Cementsas fastighet. Utredningen har även berört närliggande områden för att bättre kunna belysa landskapets historia inom aktuellt område.

Transportutredning

Den planerade verksamheten innebär i viss utsträckning förändrade förutsättningar för transporten av råsten då en ökande andel av brytningen kommer att förläggas till File hajdar-täkten, där all brytning på sikt kommer att ske. Fler tunga transporter kommer att utgå från File hajdar och dagens transportsystem kommer att bli otillräckligt. Cementsa utreder olika transportalternativ, däribland en utökning av befintligt system, truckar med alternativa drivmedel samt transportband.

Buller

Inför ansökan om fortsatt täktverksamhet kommer en bullerutredning göras för att ge klarhet i bullerpåverkan från befintlig verksamhet, som i huvudsak liknar den planerade verksamheten.

Sprängning

Cementsa kommer inför ansökan att presentera utredningar av vibrationer och luftstöt våg från sprängningar.

Alternativa lokaliseringar

Cementsa kommer att utreda alternativa lokaliseringar för täktverksamheten. Dessa avgränsas till att omfatta Gotland då det annars inte skulle anses bli en miljömässigt eller ekonomiskt hållbar råvaruförsörjning för cementfabriken i Slite.

Nollalternativet innebär att Cementsa driver verksamhet så länge nuvarande tillstånd medger. Därefter avslutas täktverksamheten och området efterbehandlas. Det innebär sannolikt att även cementfabriken läggs ned. Konsekvensen blir att Sveriges behov av cement tillgodoses via import, och att man samtidigt exporterar en miljöpåverkan. Sverige får väsentligt sämre förutsättningar att utveckla ett hållbart samhällsbyggande. Även de regionala konsekvenserna blir omfattande; Idag resulterar fabriken med kringverksamheter i en skattebas om 30 miljoner kronor årligen och 430 arbetstillfällen. Verksamheten köper varor och tjänster lokalt för ca 170 miljoner kronor årligen.
